

Shrnutí hlavních poznatků

Olomoucký kraj představuje zeměpisně, sídelně, demograficky, sociálně i ekonomicky pestrý region na Moravě a malé části Slezska, charakteristický kontrastem mezi nížinnou Hanou a horskými oblastmi Jeseníků. Kraj má výraznou osu osídlení v trojúhelníku měst Olomouc – Prostějov – Přerov, kterou rozšiřují významná regionální sídla jako Šumperk na severu nebo Hranice na východě. Především severní část území má převážně lesnatý a venkovský charakter, zatímco střední a jihovýchodní oblasti jsou soustředěny do urbanizovaného a hospodářsky rozvinutého jádra. Olomoucký kraj se člení na 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP), které se výrazně liší svou velikostí, strukturou osídlení i hospodářským profilem. Rozlohou největšími jsou správní obvody ORP Šumperk a Olomouc, zcela nejmenším je správní obvod ORP Lipník nad Bečvou. Většinu krajské populace soustřeďují čtyři nejlidnatější správní obvody ORP, tj. Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk, které dohromady zahrnují téměř dvě třetiny krajské populace. K nejlidnatější osídleným částem kraje patří Jesenícko a Konicko.

Hospodářská základna Olomouckého kraje má tradičně průmyslově-zemědělský charakter. V nížinné části Hané převažuje zemědělská a potravinářská výroba doplněná strojírenstvím, zatímco severní a západní oblasti se orientují na dřevozpracující, textilní či turistický sektor. Největší koncentrace ekonomických subjektů se nachází v Olomouci, Prostějově a Přerově, které tvoří hlavní centra zaměstnanosti i služeb. Jesenícko a Konicko mají naopak převážně venkovský charakter s menší diverzifikací hospodářství. Dopravní infrastruktura zvýrazňuje osu krajského jádra – dálnice D1, D35 a D46 spolu s hlavní železniční tratí Praha – Ostrava propojují klíčová města a zajišťují rychlé napojení na ostatní části republiky. Limitujícím faktorem severní části kraje zůstává horší dopravní dostupnost a obslužnost.

K dlouhodobým fenoménům demografického vývoje patří pokračující proces stárnutí populace a vylidňování periférií, a to jak vnějších (tj. při státních hranicích s Polskem), tak vnitřních. Věková struktura obyvatel je relativně nevyrovnaná. Průměrně nejmladší populace žije na Olomoucku, Mohelnicku a Šternbersku, zatímco Jesenícko a Konicko vykazují nadprůměrný podíl seniorů. Olomoucký kraj se řadí mezi populačně starší regiony Česka, průměrný věk obyvatel přesahuje 43 let a roste rychleji než na celostátní úrovni.

Struktura domácností podle výsledků Sčítání 2021 poukazovala na převažující zastoupení menších domácností. Průměrný počet členů domácnosti se pohyboval kolem úrovně 2,3 osoby. Podíl jednočlenných domácností i bezdětných párů měl mírně rostoucí tendenci, zejména v městských centrech. Ve venkovských oblastech jsou častější vícegenerační domácnosti, především v obcích na Konicku a Šumpersku.

Trh práce se vyznačuje rozdíly mezi centrální a periferní částí kraje. Nejnižší nezaměstnanost je dlouhodobě v Olomouci a Prostějově, zatímco Jesenícko patří k regionům s vyšší nezaměstnaností a Konicko ke správním obvodům ORP s nejmenší nabídkou pracovních míst. Ekonomická aktivita je nejvyšší ve spádových oblastech, kde převládá průmysl, služby a veřejný sektor. Na venkově dominuje zemědělství a drobné podnikání. Olomoucký kraj se celkově řadí mezi stabilní regiony s vyváženou strukturou hospodářských odvětví, přičemž významným zaměstnavatelem zůstávají veřejné instituce, vzdělávání a zdravotnictví.

Domovní a bytový fond kraje má stabilní charakter s postupnou obnovou. V roce 2021 bylo v kraji přibližně 290 tis. bytů, u kterých převažovala bytová výstavba z let 1970–1990. Nejvíce bytů se nachází v Olomouci, Přerově a Prostějově. V menších obcích převažuje rodinné bydlení. Bytová výstavba v posledních letech mírně oživila, především v olomouckém zázemí, kde se projevuje suburbanizační efekt.

Olomoucký kraj tvoří vyvážené území s výrazným centrem v Olomouci a diverzifikovanými periferiemi. Pro region je typický kontrast mezi rozvinutým, ekonomicky silným jádrem na Haně a méně osídlenými, avšak přírodně hodnotnými oblastmi na severu a západu. Přestože se kraj potýká s dlouhodobým stárnutím obyvatel a regionálními rozdíly v ekonomické úrovni, zachovává si stabilní sídelní strukturu a významné přírodní i kulturní předpoklady pro udržitelný rozvoj.

